

SLOVENSKÝ SVET

Krajanský obrazový skicár: reflexie a posolstvá v stope času

Generačné výzvy motivujú ku krajanskej súdržnosti

Milí priatelia,

pred vami sú fotografie zobrazujúce príbehy Slovákov, ktorí z rozmanitých dôvodov, v rôznych historických obdobiach a za rozličných okolností opúšťali svoje domovy s nádejou na lepší život pre seba a svoje rodiny. Aj v nových životných prostrediach si však, vzdialení od materskej zeme, uchovali slovenské povedomie, tradície a poväčšine aj jazyk.

Dobové fotografie svedčia o tom, že tájomstvo spočíva hlavne v prirodzenom záujme (nostalgiu?) po zvykoch svojich predkov z rodnej domoviny v obklopení nového prostredia a ľudí. Viera a jazyk ich zomkňali, súdržnosť a solidarita uľahčovali prekonávať nástrahy a úskalia každodenného života a zvyky a tradície boli ich spoločníkmi.

Prvú skupinu presídlencov z územia dnešného Slovenska tvorili Slováci, ktorí odchádzali na Dolnú zem v rámci vtedajšej Rakúsko-Uhorskej monarchie a vytvorili zelenú vetvu slovenského národa. Tento rok sme si v maďarskej Békešskej Čabe pripomenuli 300 rokov od prvého zdokumentovaného príchodu Slovákov (hlavne evanjelického vyznania) do matky miest dolnozemskej Slovákov, odkiaľ neskôr osídľovali regióny vo Vojvodine a v Rumunsku....

SPÝTAVÉ POHLEDY KREHKÝCH OSUDOV. S batôžkou nádejí sa Slováci z Uhorska vydávali do sveta. Príbehy sťahovania, vystahovalectva, emigrácie a hľadania šťastia v ekonomickej migrácii pretrvávajú. Ľudstvo stáročia putuje svetom aj časom. Slovenská diaspóra je jeho súčasťou.

Foto: archív ÚSZZ

NEW YORK V OBJEKTÍVE SLOVÁKA. V New Yorku sa prezentoval Paul Martinka, slovenský fotograf žijúci viac ako 20 rokov v Brooklyne. Výber jeho tvorby ocenil v septembri 2015 aj Andrej Kiska, prezident SR.

Foto: GK SR New York

REZKO, ZVUČNE, PO NAŠOM. To, čo Slovákov robí v zahraničí Slovámi v ich rýdzej prapodstate, je tradičná folkloristika. V Írsku si nótia a tancujú v súbore Östroha v Dubline.

Foto: Juraj Paciga

TAJUPLNE S TAJOVSKÝM. Miroslav Lajčák, šéf slovenskej diplomacie, sa počas návštevy Slovákov v rumunskom Nadlaku nechal zvečniť pri stole, za ktorým ako advokát tu kedysi sedával spisovateľ Jozef Gregor Tajovský. Vzácná relikvia dnes zdobí zborovňu rovnomeného slovenského lýcea.

Foto: mzv.sk

KROJOVANÍ V MELBOURNE. Na Deň Austrálie sa každoročne v januári vystroja do ulíc aj naši krajanovia. Pestrosť generácií v slovenských krojoch je publikom hojne obdivovaná.

Foto: Patrik Nemes

SÚZVUK LUDSKOSTI. Vľúdnosť pohľadov, zračiacia sa z tváre, pôsobí ako pohľadenie ducha slovenskosti. Eva Husáriková, výnimočná inštitná maliarka z Kovačice, pred fotografiou Alexandra Dubčeka na výstave – pocte veľkému Slovákov na pôde Veľvyslanectva SR v Belehrade.

Foto: Ludo Pomichal

Na rodnú zem

*Keď ešte raz, ach, ešte raz,
keď Boh na cestu
nám rozdá pasy
a na rodnú zem vkročím zas,
bo pominú sa mrcha časy...*

Gorazd Zvonický

ECHO ZVONOV. Gorazd Zvonický (vlastným menom Andrej Šándor), pevec slova, túliaceho sa aj z trýznivých dialok k domovine. Významný básnik katolíckej moderny, kňaz, misionár, pedagóg, prekladateľ, exilový pracovník.

OCÉPCENÁ POTECHA OKA. Tradícia ľudovej kultúry vojvodinských Slovákov ani stáročiami nestráca svoj pôvab. Naopak, oživuje ju krojovaná moderna v projektoch fotografů: výstavy, prezentácie, publikácie. Bravo!

Foto: Branislav Kokavec

ČOŽE JE TO ŠEŠTĎESIATKA. Ľudia žijú, tvoria, bdejú... Prichádzajú a odchádzajú. Slovo vísané do riadkov vyklúvších sa z tlačiarenskej rotačky zostáva. Ľudové noviny, týždenník Slovákov v Maďarsku, slávil v roku 2017 krásnych 60. Tortu jubilanta si rozkrojila sedmička šéfredaktorov „ľudoviek“.

Foto: Ludo Pomichal

ŠKOLÁCI Z BIHORU. Naoko nehostinný kraj, ale koľkože krásnych ľudí! Našich Slovákov. Učiteľka Jarka Zetochová so svojimi žiakmi v Teoretickom lýceu Jozefa Kozáčka v obci Bodonoš v župe Bihar v Rumunsku.

Foto: Ludo Pomichal

NA NEDEJNEJ MODLITBE. Neodmysliteľnosť prepojenia s Pánom pretrváva stáročia. V písme, piesňach aj modlitbách. Svätocné predpoludnie v chráme Božom v prostredí dolnozemskej Slovákov vo Vojvodine v Srbsku.

Foto: Peter Dešić

...Druhú skupinu slovenských vystaľovalcov tvorili chlebováci emigráciou do zahraničia na prelome XIX. a XX. storočia, ktorú spočetnila hospodárska kríza v 30. rokoch minulého storočia, svetové konflikty, povojnový vývoj u nás, ako aj udalosti v roku 1968. Táto emigračná vlna sa tiež výrazne podieľala na formovaní Československa a na pretavení sebaurčovacího práva Slovákov až do vytvorenia samostatného demokratického štátu.

Tretiu skupinu tvoria novodobí slovenskí Európania, ktorí majú možnosť využívať voľný pohyb osôb a pracovnej sily v rámci členstva Slovenskej republiky v Európskej únii od 1. mája 2004. Možno len vyjadriť potešenie nad tým, že mladí ľudia, ktorí nachádzajú priestor na svoju sebarealizáciu v niektorej z krajín EÚ, zostávajú späť s materským Slovenskom a snažia sa vo vzdelávacích centrách alebo príležitostne pripomínať tradície a obyčaje z pestrého repertoáru slovenských regiónov.

Výstava je selektívnym výberom fotografií, z ktorých každá predstavuje osobitný výpovedný príbeh. Je nielen pohľadom do historických útrob slovenského vystaľovalectva, ale demonštruje aj prirodzenú silu jednotlivca i kolektívu oddať seba a svoju dušu na udržiavanie slovenskosti bez ohľadu na to, na ktorej časti zemegule sa Slovenka, či Slovák práve nachádza. Všetci tí, ktorí sa podieľajú na zachovávaní jazyka a zvykov našich predkov, či už ako organizátori, aktéri, účastníci, alebo aj ako priatelia Slovenska, si zaslužia obdiv a úctu.

V roku 100. výročia vzniku Československa a 25. výročia fungovania demokratickej Slovenskej republiky želim krajanom i rodákum a priateľom Slovenska, aby táto výstava bola inšpiráciou pre zomknutie sa v našej spoločnej práci na otcovskej slovenskej roli dedičnej.

JÁN VARŠO
predseda ÚSZZ

ÚRAD
PRE SLOVÁKOV
ŽIJÚCICH
V ZAHRANIČÍ

DOLNÁ ZEM – ZA NÁDEJOU NA PUSTATINY

Dolná zem

Priestor odmeraný motykou
kde Božie modlitby
doznievajú po slovensky
kde buchne na zvon
o štvrtej ráno
keď Jonášov kohút kikiríka

Zem požehnaná
ktorá ešte nosí Štefankove kroky
a význam jeho výroku
len tu som doma
kde jedenáste prikázanie
nezabudnúť na predkov
a nezrieť sa materinského jazyka
sa naše deti učia od malička

Zem-darkyňa na ktorej rastie pšenica
z ktorej potom staré mamy
pečú **chlebík mäkký ako duša**
Zem naša chránená Bohom
pre nás pre potomkov
pre slovenský národ
ktorý prerástol
už voľakedy dávno
cez hranice vlastného určenia
hranice ktoré môže vykresliť
len slovenský jazyk.

IVAN MIROSLAV AMBRUŠ
Nadlak - Rumunsko

ZO ZOŠŮVERENÉHO ALBUMU. Rodina v Novom Meste pod Šiatrom v Zemplínsko-abovskej župe začiatkom 20. storočia. Koľko jej podobných sa pred objektiv fotografa postavilo? Aké príbehy napísali? Čo ich postrelalo na cestách osudov? A koľkože prachom zabudnutých albumov Slovákov vo svete čaká na znovuoživenie?

Foto: Wikimedia

NA KOLOVRATE ČASU. Spriadame príbehy bez konca do kliebk niti. Trpezlivosť a húževnatosť v pote práce sú na Dolnej zemi symbolom pretrvovania generácií. Kolovrat nie je iba nostalgiou, v Báčskom Petrovci sa krúti dodnes.

Foto: Andrej Meleg

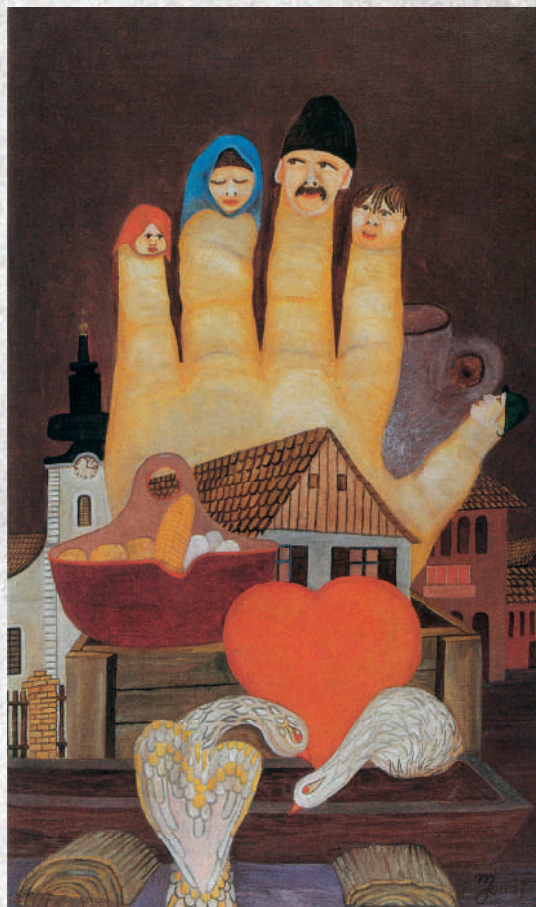
VESELO O ODKAZE PREDKOV. Národopisné domy oplývajú čarom návratov do lona predkov. V toku spomienok vyludzuju aj úsmevy. Predseda ÚSZZ Ján Varšo v spoločnosti predsedníčky CSSM Alžbety Hollerovej Račkovej a učiteľky Anny Istvánovej Račkovej v Slovenskom Komlóši.

Foto: Ludo Pomichal

TAJOMNOSŤ SÁLAŠA. Etnografi a národopisci skúmajúci dolnozemske priestory hromžia, ak im jazykové redaktorky skrtajú dĺžku z „dolnozemskeho sálašu“. Nože sa ich spýtajte, prečo nie je sálaš ako sálaš...

Foto: archív ÚSZZ

SVET PODEA JONÁŠA. Velikán insitného kumštu Martin Jonáš si vystačil s piatimi prstami, „KUK“ DO DEDOVIZNE. Dedičstvo, ktorého sa nikdy nepresýtite. Domy prastarých otcov, izby starých materi. Stisnúť iba kľučku... Až v teple domova príjemne poštekli sarma a kľbása, rejteš, kifle či herovke.

Foto: Ivan Melicherčík

*Všetko je tak, ako má byť.
Můžeš sa narodiť, zmrieť.
Můžeš sa vystahovať.
Zmeniť rodisko, či krajinu a štát.
Ale aj kontinent a svetovú stranu.
Můžeš odísť z dediny do mesta.
Alebo i do vesmíru.
Ale soľ materinského jazyka
veru nezotrieš.
Všetko je tak, ako má byť.*

VIERA BENKOVÁ
Báčsky Petrovec - Srbsko

REČ TVÁRÍ. Fotografia odhalujúca, dokumentujúca, poučujúca. Ivan Miroslav Ambruš a Anna Rau Lehotská, literáti z Nadlaku, na jubilejnej výstave miestneho fotografa Andreja Lehotského, citiaceho Nadlak ako na dlani.

Foto: Ludo Pomichal

Foto: Ludo Pomichal

DOLNÁ ZEM – SYMBOL PRETRVANIA SLOVENSKOSTI

NA PRIEDOMÍ. Na Dolnej zemi sa hodiny akoby krútili pomalšie, roky pribúdajú priateľejšie. Prastárka Marušniková z Vojvodiny o tom vedela rozprávať aj v čase, keď oslávila 96 rokov.

Foto: Igor Boviš

SMIECH POD POEANOÚ. Fenomén čabianskej klobásy objavili Slováci. Receptúru si ochraňujú, aj keď Maďari z nej „vyrobili“ hungarikum. Michal Lásik z Békéskéj Čaby to s humorom približoval na Krajanskom dvore v Detve.

Foto: Ľudo Pomichal

DETSKÁ SVADBA. Jedinénoš uchovávanie tradícií dolnozemskeho kultúrneho dedičstva možno každý rok zažiť v Kovačici. Stačí zísť na Detškú svadbu a zožiť nádhru v sprievode.

Foto: Ján Špringel

Čiernobiela mozaika

Z prameňov rozumu
z naivnej hry citov
skladám mozaiku minulosti
a budúcnosti nášho (ne)bytia
a dvoch stranách plátna
maľujem osudy
nevinných picassovských holúbic
ktoré padajú z neba do blata
voľným rytmom reči
kráčam po podstatu
a spájam torzovité detaily
v dvojité celok krásnej nekrásky
tak ako je čierna
na bielom svedomí
dusí ma slovné zbrojenie dneška
útok obrana sebaoprenie
chudobná paleta
premárnených farieb
naše podvedomie sa vedome
hlási k odmlčaniu jazyka
a ja predsa spievam
naraz na dvoch miestach
dvojhlasne milujem a nadávam
nenávidím a zbožňujem ľudí
dvojmo žijem - píšem
svoj rozbitý život
do zdvojnásobenej čierne noci
sa vkráda žiara - nádej úsvitu.

IMRICH FUHL
Mlyny - Madarsko

DO ŠKOLY. Aj keď udr mrazy a inovať pokryje zoschnutú trávu, do školy sa musí. V rumunskej Gemelčičke v objatí kopcov Bihoru ešte donedávna šliapali školáci pešo aj zopár kilometrov. Dnes ich už vozí mikrobús.

Foto: Erika Fajnorová

NA KUS REČI O SLOVE. Básnik a kňaz sú spojené nádoby, v ktorých zručia myšlienky v zmysluplné slovtvorbu. Budapeštiansky básnik spod Piliša Gregor Papuček (vľavo) a evanjelický farár zo Slovenského Komlóša Attila Szpisák.

Foto: Ľudo Pomichal

POŽEHNANIE NA CESTU. Aj keď sa už stmie, v Starej Pazove sa žienky v širokých sukních premávajú na bicykloch. Vždy ale jesto dôvod, ak zočia Igora Feldyho, miestneho zborového farára, aby sa pristavili na kus reči.

Foto: Ľudo Pomichal

KOSCI NA ROLI DEDIČNEJ. Ak do kultúrneho dedičstva zahŕňame archaickú, no stále živú ručnú kosbu, je to aj vďaka Slovákom v Chorvátsku. V Zokovom Gaji sa takto zručne obracal maticiar Nikola Čiš.

Foto: Sandra Kralj-Vukšić

OBRAZY SVETA. Odveká a jedinečná je tradícia divadelníctva na Dolnej zemi. Od ochotníckych foriem nabrala kontúry profesionálnej precíznosti. Potvrdením je tvorba režiséra a scenáristu Miroslava Benku zo Starej Pazovy.

Foto: Miro Benka

NÁŠ NOVÝ KRÍŽ. Vari aj tak označili akt osadenia nového kríža na chráme v Báčskom Petrovci miestni evanjelici. V histórii sa takéto scenéria neopakujú veľa. Aj preto pamätníci z roku 2014 budú raz spomínať, ako si niesli kríž.

Foto: Igor Boviš

NEVESTA AKO LUSK. Bez Kataríny Mosnákovej-Bagfašovej v skvostných krojoch z Aradača si nemožno ani predstaviť Krajanský dvor v Detve. Do role nevesty ju takto stroja šikovné ruky Marky Viliáčikovej.

Foto: Ľudo Pomichal

ÚRAD
PRE SLOVÁKOV
ŽIJÚCICH
V ZAHRANIČÍ

ZA SKYVOU CHLEBA DO SVETA

V prostred Ameriky

V prostred Ameriky
krčma maľovaná,
Do nej sa schádzajú
tí naši krajanovia.

Keď sa poschádzajú,
tak sa zhováraajú,
Podme chlapci domov,
doma nás čakajú.

Keď domov príde
- čo robiť budeme,
Naša zem chudobná
- hladom pohynieme.

Naša zem chudobná
a já v Ameriky,
Tam já musím robiť
v železnej fabrike.

V železnej fabrike
s tým ťažkým železom
Podme chlapci domov,
já vám dávam zbohom.

Nebojte sa chlapci,
nebojte sa hladu,
Zasejeme žitko
tam do Carihradu.

Carihrad, Carihrad,
Carihradské mosty,
Tam odpočívajú našich
drahých kosti.

Carihrad Carihrad
Carihradské mosty,
Tam odpočívajú našich
drahých kosti.

*Jedna z bôľnych piesní
slovenských vysťahovalcov
v Amerike*

OBED NA VRCHOLE MRAKODRAPU. Ikonická fotografia z roku 1932 nad newyorským Manhattanom. Pôzuje na nej aj slovenský imigrant Gusti Popovič (celkom vpravo), rodák z Vyšného Slavkova (dnes okres Poprad).

Foto: Charles C. Ebbets

BRADLO V KANADE. S túžbou navrátiť si domov založili Slováci v Kanade mesto Bradlo v nehostinných lesoch Ontária v roku 1930. Takto sa zvečnil Július Paluch s rodinou po kúpe nového rádia.

Foto: archív/ Slováci v Kanade svojimi očami

NOSTALGIA. Iba zvyšky domov a zrubov pripomínajú hrdosť krajanov na slovenské Bradlo. Potomok Rudi Bies spomína na to, čo sa vrylo do pamäte.

Foto: Paul Stacho

ZA NÁDEJOU ZA OCEÁN. Do roku 1920 odišlo do Ameriky viac ako 750 000 Slovákov, tretina sa však napokon vrátila domov. Americký sen sa nedostával všetkým rovnakým dciom.

Foto: Ellis Island Museum

IDYLKA. Anton Štefan Ambrose s manželkou v roku 1909 v Luhačoviach. Rodák z obce Ko-byly pri Bardejove prežil príbeh hodný filmu. Zakladateľ novin Slovákov v Amerike (1889) patril v roku 1882 k prvej vlne slovenských vysťahovalcov.

Foto: archív / Slováci vo svete 2

SLOVENKA SO SRDCOM. Obetavosť, empatia. To všetko a viac je za príbehom Zuzany Drančákovej Panek z kanadského Hamiltonu, pomáhajúcej seniorom v dôstojnom doživaní staroby.

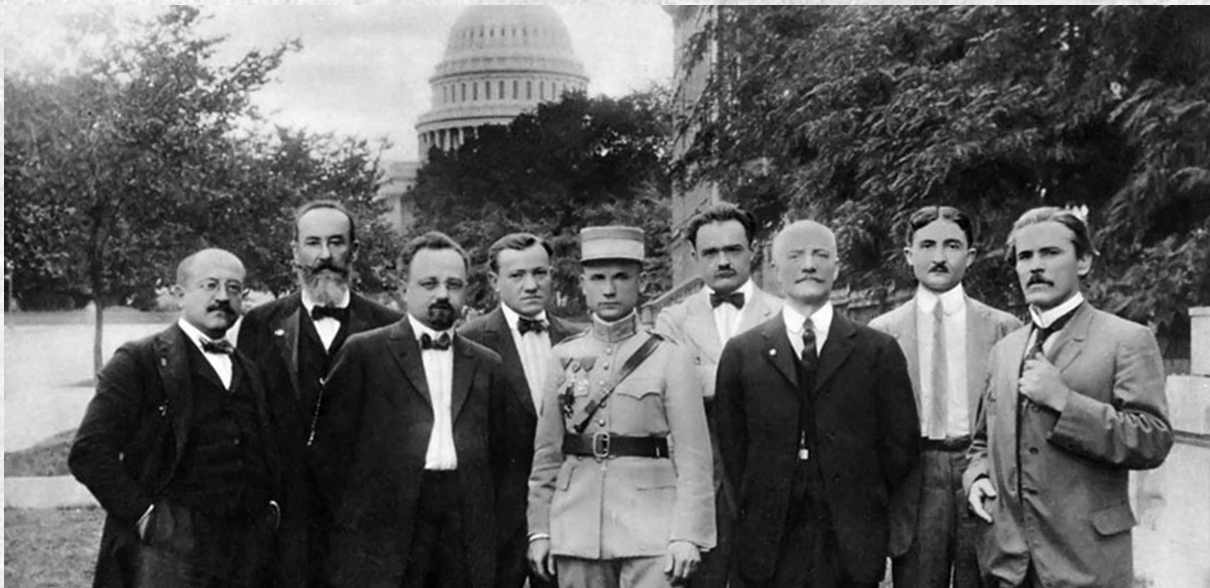
Foto: Paul Stacho

VZDOR NA DIAEKU. V búrlivom šesťdesiatom ôsmom krajanovia nemlčali. Podporu Dubčekovi a jeho politiky s ľudskou tvárou demonštrovali aj pred radnicou v Toronte.

Foto: archív/ Slováci v Kanade svojimi očami

ZA CHARAKTER NOVEJ VLASTI

HISTORICKÁ NÁVŠTEVA. Milan Rastislav Štefánik sa v roku 1917 vo Washingtone stretol s kľúčovými osobnosťami Slovákov a Čechov v USA. Najst jednotu v debatách o usporiadaní spoločného štátu nebolo jednoduché.

PROPAGÁTOR VZDELANOSTI. Štefan Furdek, rodák z Trstenej na Orave, horlil za zariadenie slovenských škôl v Amerike. Jeho zásluhou v roku 1893 v Chicagu založili aj Maticu slovenskú.

POCTENÝ PETRŽALČANMI. Albert Mamatey sa zaslúžil v máji 1917 o zrod milióndolarovej zbierky v gescii Slovenskej ligy „na agitáciu za samostatnosť Slovenska“. Patri ku krajanom, po ktorých sú v Petržalke pomenované ulice.

***Ja sa prebijem,
lebo sa prebiť chcem***

„Kto kráča energicky a vedomý si cieľa, ovláda svoj osud takmer úplne.“

Demokracia je organizovaná myšlienka, to je idea proti chaosu.

Demokracia, to znamená myslieť skôr než jednáš, či tým nepoškodzuješ blížneho, rodinu, národ, spoločnosť. To znamená opanovať svoje vášne, nie rozprávať, ale problémy riešiť.

Je potrebné učiť ľudí veriť, je potrebné ich milovať napriek všetkým ich chybám, ale nevyhnutné je tiež pracovať a učiť pracovať iných.

Som Slovák telom i dušou – neznám lásky polovičatej.“

Milan Rastislav Štefánik

Chalúpka rodná

Chalúpka rodná, drahá,
v srdci ťa ukrývam,
niet okrem teba blaha,
kde sa len podívam,
niet teploty, niet kvetov
ni spievajúcich krás,
dost' mi už piesní svetov,
dost' búrok týchto čias,
dost' letu divých húsok,
vyhnaných nevlou!
Chce sa mi dýchať kúsok
chalúpku pod holou.

Chce sa mi vidieť strechy,
dedinku predrahu,
nepadnem bez útechy
pred domom na prahu,
dolinka s cintorinom,
dáš mi mak pokoja,
otcovia hľadajú synom,
čo prídu ako ja,
raz k svojim mŕtvym Božím
na slávnosť hodovnú.
Prach kostí svojich zložíť
ku prachu dedovmu.

Ale prv chcem si zahriať
to srdce boľavé,
tam kolo našich záhrad
list šumi v dialave,
v chalúpku pod horami
nehasne lampy kmit
a kto je plný snami,
pamätá jari svit,
ešte si cestu značí,
vetrík ju ovieva...
Ešte si pri Machnáči
na vršku zaspieva.

RUDOLF DILONG

DOHODA DOMA. Pri príležitosti 100. výročia vzniku Slovenskej ligy v Amerike prijal v roku 2007 delegáciu krajanov z USA prezident SR Ivan Gašparovič. Predseda Slovenskej ligy v Amerike Daniel F. Tanzon mu prezentoval originál Pittsburskej dohody, ktorou sa Slováci v Amerike významne zaslúžili o charakter našich novodobých dejín.

STOROCNICA V PITTSBURGHU. V posledný májový deň 2018 sa v Pittsburghu uskutočnilo slávnostné podujatie s účasťou slovenskej a českej komunity. Po kladení vencov pri pamätnej tabuli k Pittsburskej dohode na prizemí budovy EQT Plaza sa v Senator John Heinz History Center konalo sympóziu k výnimočnej udalosti v živote Slovákov, ktorí nadobudli vo zväzku s Čechmi prvú štátnu suverenitu.

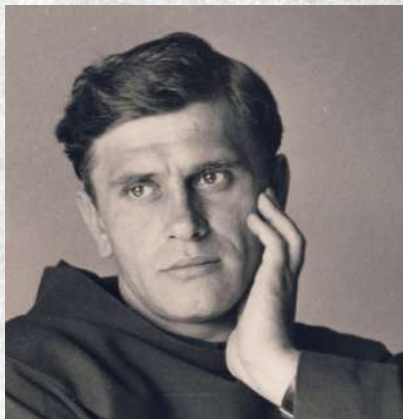
Foto: mzv.sk

SLOVENSKÝ DIALÓG I.: SPOZA OPONY

Ľudia a život

My nie sme iní vo svete,
len iné mená máme.
My nie sme iní v živote,
len iné vyznávame.
My všetci ľudia sme
a ľuďmi chceme byť.
My všetci žijú sme
a radi by sme žili.
Ale náš život krátky
nám málo času dáva.
Kým človek pozná jeho cenu,
už ho svet iný povoláva.

Z biografickej knihy Pavla Polláka Vyznávač kráľovstva ľudského Imrich Kružliak. Obstarala ho básen I. Kružliaka, ktorú vydal pod pseudonymom Marián Žiar.

BÁSNIČI MRŮ, VIERA ZOSTÁVA. Koľko prebdených nocí, ustarostených dní. Ak by láska k národu bola merateľná dĺžkou exilu a počtom básní v ňom, nemal by rovných. Rudolf Dilong, knieža básnikov, legenda katolíckej moderny.

Foto: archív

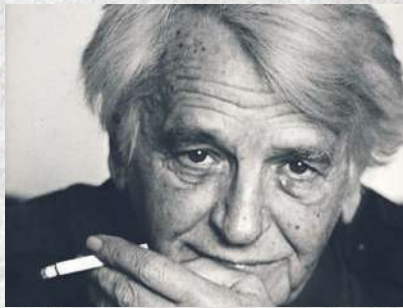

Foto: Tibor Huszár

Spisovateľ, publicista a redaktor Slobodnej Európy v Mníchove Ladislav Mňačko po návrate z emigrácie do Československa po roku 1989 v rozhovore s publicistom Slavom Kalným v knihe Páni novinári (Slovenský syndikát novinárov, 2004)

„Takmer v každej knižke som odhaľoval svinstvo. A zároveň sa aj úprimne kajal. Kto sa pošpinil, mal by sa umyť. Každý, kto sa umyl, alebo sa o to aspoň pokúša, mal by dostať šancu. Kto sa brodil v hnojovke a podnes ju považuje za čistú vodu, taký človek je nepotrebný!“

CHARIZMATICKÝ DOYEN. Detvienský rodák Imrich Kružliak vyčnieva v krajskom svete nielen iba pre jeho 103 rokov. Každý okamih s ním je darom. Aj pre Pavla Polláka, ktorý ho s manželkou Annou navštívil v Mníchove v apríli 2018.

Foto: Daniel Demjen

SILA V SLOVE ZRODENÁ. Dušan Tóth, kazateľ, dokumentarista a režisér, prešiel polstoročím svetom rýchlych rozhodnutí. Od Rakúska cez USA po Kanadu. S poznaním, že ani v cudzom svete sa vlasti neodcudzíš.

Foto: Ludo Pomichal

KALINOVCI. Vzdelaní a tvoriví ľudia s nadhľadom. Manželka Ladislava Jána a Agneša Kalinovi. Kniha Tisíc a jeden vtíp, hlas z Rádia Slobodná Európa... Príbehy príbehov na trase Košice - Prešov - Bratislava - Mníchov.

Foto: archív RK

MAJSTER PONDELKOV. Slovensko má dvoch držiteľov Emmy Award. Jednu získal Ernest Sreďňanský, televízny a divadelný režisér, tvorca chýrnych televíznych pondelkov. Po auguste '68 sa prihovárал z RFE v Mníchove a Hlasu Ameriky vo Washingtone.

Foto: EA/ES

POSLEDNÝ ŠÉFREDAKTOR. Bol piatok 27. februára 2004. Posledná relácia Hlasu Ameriky vo Washingtone po 62 rokoch v slovenskom jazyku. Mal posledné slovo - on, posledný šéfredaktor „Hlasu“ Miroslav Dobrovodský.

Foto: Photo Mytný

MARÍNA U MAJSTRA. O Sokolovi napísala najlepšiu monografiu. Chýrneho maliara zvečnila reportérka Hlasu Ameriky Marina Havranová - vlastným menom Agneša Gundová Jergová - v knihe Koloman Sokol v krají ságaros. Dvojica, ktorá bola do roku 1989 vo svojej vlasti tabu.

Foto: archív

ODKAZ V ČOKOLÁDE. Marián Šťastný, najstarší z hokejovej bratskej trojice, bol posledným predsedom Svetového kongresu Slovákov. Disentu vo vlasti odoslal v obale čokolády termín sviečkovej demonštrácie 25. marca 1988.

Foto: archív

Svedomie národa vryté pod kožou, príbehy vykričané nahlas i potichu

Z dnuhá ľudsky dusilo i dávilo a depresia času deklarovala akékoľvek osvietenstvo. Priebežné aj chronologicky symbolicky osmičkami orámované. Tridsiaty ôsmy, štyridsiaty ôsmy, šesťdesiaty ôsmy... Aj predtým či medzitým, vlastne: včera, dnes, ba i zajtra?!

Len názvoslovie sa prispôsobujú, odľahčujeme až deformujeme ich úprimnú terminologickú definíciu. Odmietnutia neznesiteľnosti bytia odkrývali zdanlivo laskavú ľahkosť riešení. Individuálnych aj rodinných. S politickým kontextom či kultúrnym podtextom.

V ničotnosti bezvýchodiskového zúfalstva, ale aj v nádeji povzbudzovanej tézou o večnom hľadaní. Šťastia. Slobody. Nezávislosti. Ekonomickej, intelektuálnej, duchovnej. Ba aj inej, pretože onen „iný svet“ bez zdanlivej ideologickej mašinérie, keďže práve ona je aj bez orwellovského skúmania všadeprítomná, sic!), rovnako núka naivitu bezbrehosti (ne)ukotvených nádejí.

A tak odchádzali. Dobrovoľne aj násilu. Proti vôli aj presvedčeniu. Ale aj v mene spasenia. Najskôr vlastného, v smelosti naskicovanej potече s pátosom i bez neho, postupne aj národného.

Odhodlane i odovzdane. Premyslene aj strmhľav. S alternatívami i bez nich. Emotívne aj bezcitne. Chladnokrvne aj v slzách. Presvedčene, ale aj „iba tak“. Napokon, každá doba má svojich nepopísaných hrdinov aj počmáraných dobrodruhov.

Nezlučiteľnosť ideálov o kánone spoločenstva sa premieňala v katalyzátor. Vedomie by sa aj racionálnosťou vedome vzoprelo, no duša, anjelský aj potvorský nástroj v nás i v našich konaniach, nad tou, akokoľvek sa s ňou priesť, vykričíš si ju, aby si ju čo chvíľu chlácholil nesprenveriac sa seba samému, je vari už iba sám Pánboh. A ani On nie je všemocný. To „iba“ kniha kníh tak interpretuje. Provokuje, evokuje, vo svojich neodhadnuteľných i definujúcich záhyboch, myslíac potichu aj nahlas, aj medzi riadkami nutká k premýšľaniu. O sebe, o nás, o národe. O Slovensku. Jeho osudových príbehoch.

Je niečo ťažšie, bolestnejšie, ale i nádejnejšie ako opustiť vlast? Hoci aj z vlastného rozhodnutia? Neodsudzujeme osudy. Príbehy sa nesúdia. Osudy sa tvoria, žijú, píšú, zobrazujú, stvárnňujú. Nevedomky hrajú aj podprahovo i hrajú. Z hlučnosti tíšia, zamlčujú. Doráňané, aj rozradostené. S pyšnosťou bez ostychu, aj s pokorou v pohľade k nebesiam. V zrkadlení svedomia ich autorov.

V slovenskej národnej histórii ich bolo neúrekom. Tisíce, desiatice... Boli a sú medzi nimi vyvolení, ale aj hanobení. Veľkorysí, aj trpasličí. Tam „vonku“, v rokoch neslobody nestratili svoju tvár. Načúvali sme ich hlasu. Túžbami po slobode, národnej nezávislosti. Nádeje pre slovenskosť.

Vďaka Vám za to, chrabří medzi nami a vždy s nami!

LUDO POMICHAL

SLOVENSKÝ DIALÓG II.: V OTVORENOM SVETE

VYSLANCI DOBREJ VOLE. Úspešných krajanov šíriacich dobré meno Slovenska vo svete oceňuje Miroslav Lajčák. Titulom Vyslanec dobrej vôle poctil v roku 2013 Moniku Gullerovú, výskumníčku v odbore molekulárnej biológie na univerzite v Oxforde, profesora Mariána Marka Stolaríka, vedúceho Katedry slovenskej histórie a kultúry na Ottawskej univerzite a Mateja Kréna, slovenského výtvarníka žijúceho v Prahe.

Foto: mzv.sk

POSLEDNÝ SLOVÁK V RAE. V januári 2018 sa v Londýne pominul vo veku 94 rokov posledný žijúci Slovák - príslušník Royal Air Force z čias 2. svetovej vojny. Ivana Otta Schwarza, generál-majora vo výslužbe, poctil Ivan Gašparovič v roku 2005 Radom Bieleho dvojkríža III. triedy.

NA POČIATKU BOL JÁNOŠÍK. Kameru, ktorou bratia Siakelovci nakrútili prvý slovenský hraný film Jánošík, daroval americký vydavateľ slovenského pôvodu Ladislav Bolchazy v prítomnosti Ľudovíta Pavla, predsedu Slovenskej ligy v Amerike, prezidentovi Slovenskej republiky Rudolfovi Schusterovi do jeho múzea v Medzeve.

Foto: archív ÚŠZZ

ZBLÍŽENIA S KRAJANMI. Základisť Stálej konferencie je stvorené na priblíženie života krajanových komunit. Lukáš Parížek, štátny tajomník MZ VaEZ SR, sa v roku 2016 nad časopisom Slovákov vo Švédsku družne pohovárал s Jankou Halukovou z Česka a Adriánom Miroslavom Merkom z Rumunska.

Foto: Ludo Pomichal

INTERVIEW CEZ KONTINENTY. Margita Ghata žije v ťažko skúšanej Sýrii. Jej príbeh zaujal aj Ľubu Koľovú, redaktorku RTVS, autorku úspešného projektu Slováci vo svete.

Foto: Ludo Pomichal

POCTA PROFESORKE. Keď v roku 2013 navštívili domovinu predkov potomkovia Slovákov z Argentíny, pozornosť sa im dostalo aj od neziskových organizácií. Krištáľovým srdcom ocenila profesorku Anu Satíu Spoločnosť Ferdinanda Martinenga.

Foto: Ludo Pomichal

S BÁSNAMI NA RODNÚ HRUDU. Návštevy Slovenska ovlažujú Ilju Čičváka, básnika žijúceho v Kanade. Plodnosť jeho tvorby je známa, a tak po krste zbierky Básne za mrežami bol zahrnutý záujmom rozhlasových publicistiek.

Foto: Ludo Pomichal

PRIATELIA BEZ HRANÍC. Slovenská náštúra má odzbrojujúcu schopnosť búrať stereotypy. Vďaka kultúrnym impulzom sa utužujú priateľstvá bez hraníc: Viera Horchová a Martin Oscitý z Mníchova s manželmi Oľgou a Ľubomírom Feldekvcami na vernisáži výtvarného kumštu M. Oscitého v Bratislave.

Foto: Ludo Pomichal

FUJARISTA Z PARÍŽA. Bez Daniela Compagnona, rodeného Francúza z Paríža, si ani nemožno predstaviť slávnosti v Detve. Vďaka manželke primkol nielen k slovenčine a Slovensku, ale aj k nášmu folklóru.

Foto: Vladimír Linder

Chráňme si cnosti

Pracovitosť a schopnosť nesprenoveriť sa presvedčeniu v individuálnu sebadôveru, ako aj ďalšie dispozície, predurčujú Slovákov, ocitnutejších sa za hranicami vlasti, nielen na životaschopnosť, ale aj obdiv, úctu.

Príbehy slovenského presídľovania, vystáhovalectva či emigrácie to potvrdili a aj súčasná migrácia tieto danosti umocňuje.

Kolko ale driny a dokazovania to stojí, aby Slováci žijúci v zahraničí presvedčili, že sú veľmi často objavnejší a fortielnejší než predstavitelia väčšinových národov či ďalších menších alebo komunit v ich domovských krajinách!? Našťastie, sme vytrvalí a neúnávní.

V dobrom si podmaniť verejnosť, ale aj hospodársko-ekonomické, vedecko-technické, podnikateľské, kultúrno-umelecké či spoločensko-politické kruhy v krajinách, v ktorých sa Slováci rozhodli či už vôľou osudu, alebo boli prinútení životnými okolnosťami či pracovným poslaním usadiť sa – táto devíza patrí k našim cnostiam. Ochránajme si ich, sú na prospech celého obrazu Slovenska vo svete!

OSOBNOSTI SLOVENSKEHO ZAHRANIČIA

ZUZANA A PAVEL VERESKOVCI, inštná maliarka a rezbár, Srbsko.

Foto: Ludo Pomichal

LADISLAV HUDEC, architekt a staviteľ, Šanghaj - USA.

Foto: archív

ŠTEFAN BOLESLAV ROMAN, podnikateľ, aktivista, filantrop, Kanada.

Foto: archív

MIRA BRTKOVÁ A MIROSLAV BENKA, výtvarníčka a režisér, Srbsko.

Foto: Ludo Pomichal

JÁN VILČEK, mikrobiológ, pedagóg, filantrop - na snímke s bývalým prezidentom USA Barackom Obamom, USA.

Foto: Ryan K. Morris/ The Vilček Foundation

NATAŠA FLOREANOVÁ, výtvarníčka - na snímke s Magdou Vášaryovou a Jurajom Kukurom, Austrália.

Foto: ct24

Foto: Ludo Pomichal

PAVEL ČÁNI, výtvarník - grafik, Srbsko.

Foto: Ludo Pomichal

JÁN MRÁZ, výtvarník a spisovateľ, Nemecko.

Foto: Ludo Pomichal

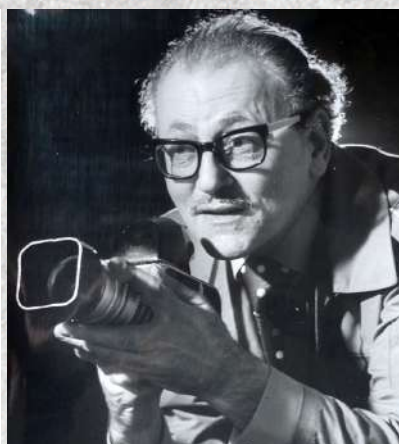
ALEXANDRA SALMELA, spisovateľka, Fínsko.

Foto: KZ

TIMEA MAJOROVÁ, fitneska, USA.

Foto: archív TM

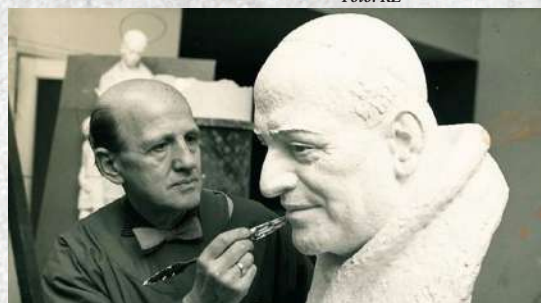
DEZO HOFFMANN, fotograf, Veľká Británia.

Foto: archív MP

ZOLTÁN BÁRKÁNYI VALKÁN A IMRICH FUHL, spisovatelia, publicisti, novinári, Maďarsko.

Foto: Ludo Pomichal

ARTHUR FLEISCHMANN, sochár, Veľká Británia.

Foto: archív JF

MICHAELA MUSILOVÁ, astrobiologička, USA - Slovensko.

Foto: archív MM

PAVEL PAFKO, lekár - chirurg, Česko.

Foto: aktualne.cz

OSOBNOSTI SLOVENSKEHO ZAHRANIČIA

GEORGE GROSS, legenda športovej žurnalistiky, Kanada.

Foto: AIPS

JURAJ BERCELLER, hudobný skladateľ a interpret, Austrália.

Foto: Hudobný život

MICHAL BABIAK, pedagóg, estét, Srbsko.

Foto: Ludo Pomichal

CAMILLE LABAS, spisovateľka a cestovateľka, Rakúsko.

Foto: Ludo Pomichal

JÁN BACÚR, insitný maliar – na snímke s manželkou, Srbsko.

Foto: Ludo Pomichal

JOE KLAMAR, fotograf, Kanada – Rakúsko.

Foto: Joe Klamar

LUCIA POPP, operná speváčka, Rakúsko - Nemecko.

Foto: Hudobný život

GREGOR MARTIN PAPUCSEK, rozhlasový publicista, spisovateľ, Maďarsko.

Foto: Ludo Pomichal

FRANK JALŠOVSKÝ, výtvarník, Kanada.

Foto: archív FJ

FRANTIŠEK KOLKOČIČ, básnik a maliar, Poľsko.

Foto: Život

STAN MIKITA, hokejová legenda NHL, Kanada – USA.

Foto: Hockey News

MILAN SLÁDEK, osobnosť svetovej pantomímy, herec, Nemecko.

Foto: archív MS

JURAJ ANTAL DOLNOZEMSKÝ, básnik, ochranca kultúrneho dedičstva, Maďarsko.

Foto: Ludo Pomichal

JÁN ZORIČÁK, umelecký sklár, Francúzsko.

Foto: Dušan Mikolaj

YURI DOJČ, umelecký a reklamný fotograf, Kanada.

Foto: archív YD

FERO FENIČ, filmový dokumentarista, režisér a producent, Česko.

Foto: Nguyen Phuong Thao

KRAJANSKÉ VÝZVY: VČERA DNES A ZAJTRA

Sebareflexia

„Obraciame sa k svojej minulosti nie náhodne, nie iba inštinktívne, ale z hlbkej vnútornej potreby. Všade hľadáme svoje korene, aby sme lepšie pochopili zmysel nášho života medzi inými životmi.“

Vystahovalectvo je imanentná súčasť našej minulosti. Nemôžeme sa pochopiť, pokiaľ nepochopíme svoje vlastné vystahovalectvo. Lebo vystahovalectvo u nás nie je okrajová epizóda, ale neoddeliteľný historický dej, ktorý má vonkajší i vnútorný význam pre celé národné dejiny.

Má význam nielen pre tých, čo odišli, ale aj pre tých, čo ostali v starej vlasti, má význam pre celonárodný vývin práve tak, ako pre jeho duchovné usposobenie, pre jeho vnútorné i vonkajšie postavenie vo svete, pre jeho ekonomiku i jeho kultúru.“

VLADIMÍR MINÁČ
publikácia Slováci vo svete

ABECEDA SLOVENSKEJ. Naša reč stále zvučí v oblastiach, do ktorých sa v 18.-19. storočí sťahovali Slováci z Oravy či Kysúc. Deti počas vyučovania v slovenskej škole v obci Varžal v rumunskom rázovitom Bihore.

Foto: Ludo Pomichal

POHEADNICA Z MELBOURNU. Krajania v Austrálii, v najväčšej diaľke od domoviny, hojne zapájajú do folkloristiky aj najmladšiu generáciu. Potvrdením záručného vkladu je aj každoročný festival VodaFest v Melbourne.

Foto: Patrik Nemes

ZÁŽITKOVOU LYŽICOU. Letné tábory detí pod Tatrami sa tešia obľube. Spoznávanie vlasti rodičov a predkov skrze tradičnú kultúru má nenahraditeľný význam v rozvíjaní jazyka i vzťahu krajanovej mládeže k Slovensku.

Foto: uszz.sk

DOMOVINA SA HLÁSI. Média prezentujú aj organizujú krajanový život. Slovákom v Maďarsku sa už 35 rokov týždenné prihovára, aj vďaka Zuzane Antalovej a Jánovi Bencsikovi, relácia Domovina vo verejnoprávnej MTVA.

Foto: Ludo Pomichal

DIALÓG MOTIVUJE. Cesar Mangiaterra (vpravo), generálny tajomník Slovenského kultúrneho spolku v Buenos Aires, predčil význam pobytu na Slovensku pre krajanov v Argentíne počas účasti na Studia Academica Slovaca.

Foto: Ludo Pomichal

NA POČIATKU SLOVO. Niet ľúbivejšej reči, s ktorou sa identifikujeme, ako materinský jazyk. Generáciám ho vstúpajú aj pedagogičky Mária Andrášiková (vľavo) a Anna Medvedová, riaditeľka Gymnázia Jána Kollára v Báčskom Petrovci.

Foto: Ludo Pomichal

KOVAČICKÁ GENERÁCIA. Príznačnou črtou udržania slovenského ducha je generálny kód. Z matky na syna, z otca na dcéru: insitný maliar Ján Glózik s dcérou Oľinkou Glózikovou-Jonášovou, novinárkou z Kovačice.

Foto: Ludo Pomichal

NOVÁ VLNA Z PRAHY. O tom, že kumšt významne prehovára do stmelovania komunit krajanov, nenačím presvedčať. Rukolapným dôkazom je aj tvorba silnej generácie slovenských umeleckých fotografov v Prahe.

Foto: Bona Fide

KRAJANSKÉ VÝZVY: VČERA DNES A ZAJTRA

SPLYNUTIE DUŠÍ. Krajanský dvor pod Polanou má čaro nielen pre kolorit chuti a vône. Esprit mu dodáva spontánnosť stretnutí krajanov v našej spoločnej vlasti. Anton Bendík z Hrušova je tmelom na pohľadanie.

Foto: Ondrej Benka

OHÝBAJ MA MAMKO... Nie je nič krajšie, ako keď sa krajanská omladina privinie k tradíciám. Možnosť prejavíť sa má na Južnoslovenských detských a mládežníckych folklórnych slávnostiach v Dulovciach.

Foto: Ludo Pomichal

DUCHOVNÁ POCTA PREDKOM. Rímsko-katolícky farár Gustáv Albert žehná pred symbolom vierozvestcov sv. Cyrila a Metoda pri príležitosti 200. výročia príchodu Slovákov do Rumunska.

Foto: Ludo Pomichal

HOLD REFORMÁCIÍ. Sviatosť služieb Božích v evanjelických chrámoch na Dolnej zemi sa prelína aj s tradičným odevom. V Padine si takto uctili veriaci pripomienku 500. výročia Lutherovej reformácie.

Foto: Martin Pucovský

NA KRAJANSKEJ NEDELI. Esencia vkladu Slovákov zo zahraničia do klenotnice nášho kultúrneho dedičstva defiluje na Podpoľianskych folklórnych slávnostiach. V Detve im aplaudovalo publikum už 45-krát.

Foto: Ondrej Benka

RADOSŤ ZO ŽIVOTA. Či jesto niečo vznešenejšie ako sa tešiť sviatku v znamení slovenskosti? Slovenky z Budapešti Zuzana Hollósyová (vľavo) a Edita Hortiová na Dni Slovákov v Maďarsku v Rákos-Kerestúre.

Foto: Ludo Pomichal

PRIAZEŇ, POVZBUDENIE, POTECHA. Znakom nádeje je vedomie spoločnej potreby, úcty i žičlivosti krajanov v ich snahe o pretrvanie slovenského jazyka a kultúry v ich domovských štátoch. Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí ich k zvelaďovaniu národného povedomia motivuje.

Foto: Ludo Pomichal

Podakovanie za kolísku

Kocky sú hodené.
Čas odinakaľ vanie.

Súmrak už nebo vylízal
jak obrátenú misku.

So všetkou vrúcnosťou,
ktorej som schopný, Pane,
s úsmevom cez slzy
ďakujem za kolísku.

Veľmi Ti ďakujem,
že stojí tam, kde stála.

Že, Stolár zázračný,
učinil si ju takú,
aby ma vo mne strážila.

Od rána do súmraku.

MILAN RÚFUS
zo zbierky Ako stopy v snehu

SO STÚROM. Literárna súťaž. Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko odmeňuje najlepších. Ľudmila Berediová Stupavská, učiteľka z Kysáča, s talentovanou žiačkou Majou Vargovou na Bratislavskom hrade.

Foto: Ludo Pomichal